

V. Celková intenzita vzdělávání

V rámci výběrového šetření byla zjišťována účast respondentů ve všech typech vzdělávání tj. ve formálním, neformálním a informálním vzdělávání v období 12ti měsíců před okamžikem šetření. Z prostého součtu účastníků jednotlivých druhů vzdělávání však nelze vyvozovat podíl osob, které se vůbec vzdělávacího procesu účastnily. Aby bylo možné kvantifikovat tento podíl a intenzitu účasti respondentů ve vzdělávacím procesu, byly proto osoby 15ti leté a starší rozděleny do osmi skupin podle kombinace všech možných variant účasti nebo neúčasti v jednotlivých typech vzdělávání. Výsledky šetření neumožňují podrobněji zjišťovat vzájemný vliv takových faktorů, jako je věk a pohlaví, odvětví činnosti a vlastní zaměstnání na zapojení respondentů do vzdělávacího procesu. Toto hodnocení by mělo být předmětem specializovaných šetření a studií, protože výstupy z AHM jsou limitovány především rozsahem vlastního výběrového šetření. Výsledky AHM 2003 však umožňují podat alespoň základní představu o celkové účasti obyvatel ČR ve vzdělávacím procesu. V následující tabulce je účast respondenta značena kódem 1, neúčast kódem 0; formální vzdělávání je označeno zkratkou FV, neformální vzdělávání je označeno zkratkou NV a obdobně informální vzdělávání kódem IV (podrobné údaje jsou opět uvedeny v tabulkové příloze).

Účast 15ti letých a starších osob v jednotlivých druzích vzdělávání v průběhu dvanácti měsíců podle pohlaví

Pohlaví	Celkem ¹⁾	Účast respondentů v jednotlivých druzích vzdělávání							
		FV-1 NV-1 IV-1	FV-1 NV-1 IV-0	FV-1 NV-0 IV-1	FV-1 NV-0 IV-0	FV-0 NV-1 IV-1	FV-0 NV-1 IV-0	FV-0 NV-0 IV-1	FV-0 NV-0 IV-0
absolutně v tisících									
celkem	8601,1	60,9	48,2	284,1	547,3	385,5	429,4	1048,1	5797,7
muži	4133,4	26,4	20,2	140,8	279,1	187,3	253,0	531,1	2695,4
ženy	4467,7	34,5	28,0	143,3	268,2	198,2	176,4	516,9	3102,3
v % z počtu obyvatelstva 15+ letých									
celkem	100,0	0,7	0,6	3,3	6,4	4,5	5,0	12,2	67,4
muži	100,0	0,6	0,5	3,4	6,8	4,5	6,1	12,9	65,2
ženy	100,0	0,8	0,6	3,2	6,0	4,4	3,9	11,6	69,4

1) bez vojáků základní služby

Nejvyšší zastoupení osob účastnících se všech třech druhů vzdělávání bylo přirozeně ve skupině 15 až 19letých (4,6% všech 15-19letých uvádělo, že se kromě denního studia či učení účastnili i formálního a informálního vzdělávání, mezi děvčaty to bylo dokonce 5,1%). Velká část 15-19letých studentů a učňů souběžně se standardní výukou absolvovala i informální vzdělávání (23,1%, mezi děvčaty to bylo 23,4%). Obdobné tendence se projevují i při souběhu formálního a neformálního vzdělávání. Podíl osob účastnících se v průběhu jednoho roku všech typů vzdělávání přirozeně rapidně klesá s věkem respondentů a od 35ti let je téměř zanedbatelný.

V období jednoho roku před okamžikem šetření **se jakoukoliv formou vzdělávalo celkem 2803,4 tis. osob**, z toho 1438,0 tis. mužů a 1365,4 tis. žen. Podíl účastníků ve vzdělávacím procesu dosáhl celkem 32,6% celkového počtu osob ve věku 15 a více let (bez zahrnutí vojáků základní služby), u mužů to bylo 34,8% a u žen 30,6%. Jestliže nebude brána v úvahu věková kategorie osob 65letých a starších, které se účastní vzdělávacího procesu sporadicky a převážně formou tzv. sebezvzdělávání (133,1 tis.) dosáhl podíl všech 15 – 64letých zapojených do systému vzdělávání celkem 37,2%, u mužů 38,3%, u žen 36,1%. Tento relativně vysoký podíl je však ovlivněn počty účastníků denního studia ve věku 15 – 24 let. Od 25ti let již převažuje skupina občanů, kteří se v průběhu celého roku vůbec nezúčastnili jakékoliv formy vzdělávání vč. kurzů či informálního vzdělávání. Tato skutečnost tak jen potvrzuje velké rezervy v rozvoji systému celoživotního vzdělávání

a to jak v rozšiřování možnosti zvýšení vzdělanostního stupně (např. maturitní a bakalářské studium), tak i v prohlubování všeobecných (jazykových, počítačových) znalostí a specifických odborností potřebných pro výkon konkrétní kvalifikované práce.

Počet osob 15+ letých účastnících se v průběhu jednoho roku vzdělávacího procesu

Věk. skupina	Absolutně v tisících			Podíl na počtu osob věkové skupiny v %		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
ČR úhrnem	2803,4	1438,0	1365,4	32,6	34,8	30,6
15 – 19	613,5	308,9	304,6	93,8	93,7	93,9
20 – 24	396,3	195,5	200,8	53,0	52,1	54,0
25 – 29	309,6	171,7	137,9	34,2	37,3	31,0
30 – 34	241,8	131,4	110,3	32,7	34,8	30,4
35 – 39	234,9	121,0	113,9	33,7	34,1	33,3
40 – 44	197,8	97,3	100,5	31,0	30,2	31,9
45 – 49	218,5	109,3	109,2	29,1	29,2	29,1
50 – 54	211,9	106,6	105,2	26,8	27,3	26,2
55 – 59	164,1	86,8	77,3	22,5	24,7	20,4
60 – 64	81,2	44,5	36,7	15,5	18,1	13,2
65+	133,1	64,4	68,6	9,4	11,7	7,9
15 – 64	2670,4	1373,5	1296,8	37,2	38,3	36,1

Velké rezervy jsou právě ve skupině pracujících. Podle výsledků šetření **se zúčastnilo vzdělávacího procesu 1608,7 tis. pracujících** (bez vojáků základní služby, kteří jsou zahrnuti v počtu pracujících, ale nikoliv v počtu vzdělávajících se), tj. **33,9% všech pracujících**. Pouze v některých odvětvích terciárního sektoru převyšoval počet osob zapojených do vzdělávání počet nezúčastněných (finanční zprostředkování, školství a odvětví nemovitostí a pronájmu, podnikatelských činností), přičemž v sektoru služeb je evidentně podstatně lepší situace, než je tomu v primárním a sekundárním sektoru. Z jednotlivých odvětví bylo zjištěno velmi nízké zapojení do systému vzdělávání především v ubytování a stravování (účastnilo se pouze 22,0% pracujících v odvětví), dále stavebnictví (24,1%), lesnictví (25,2%), odvětví zpracovatelského průmyslu (25,6%), zemědělství (26,0%), těžbě nerostných surovin (28,7%) a v obchodu (29,9%). Přitom zpracovatelský průmysl, obchod a stavebnictví jsou co do počtu pracujících nejvýznamnější odvětví v celém národním hospodářství. Celkové počty osob, které se při svém zaměstnání dále vzdělávaly, jsou ovlivněny hlavně počty pracujících, kteří se v průběhu roku účastnili pouze informálního vzdělávání (768,0 tis.).

Pracující účastníci vzdělávacího procesu v průběhu dvanácti měsíců ve vybraných odvětvích

OKEČ	Kategorie	Počet prac. účastníků vzděl. procesu celkem			Podíl na celkové zaměstnanosti v odvětví		
		celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
ČR úhrnem		1608,7	898,5	710,2	33,9	33,5	34,6
Zemědělství, myslivost a související činnosti	A 01	44,2	31,1	13,2	26,0	27,5	23,2
Lesnictví, rybolov, chov ryb a souv. činnosti	A 02, B	10,7	8,1	2,6	25,2	24,3	28,6
Těžba nerostných surovin	C	15,1	13,1	2,0	28,7	28,7	28,9
Zpracovatelský průmysl	D	334,5	225,8	108,7	25,6	28,1	21,6
Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	E	26,2	20,2	6,0	34,3	33,7	36,3
Stavebnictví	F	106,2	93,1	13,1	24,1	22,8	39,2
Obchod, opr. mot. voz. a spotřebního zboží	G	188,1	104,7	83,4	29,9	34,4	25,6
Ubytování a stravování	H	36,2	18,0	18,2	22,0	25,3	19,4
Doprava, skladování a spoje	I	119,6	81,9	37,7	34,1	33,8	34,8
Finanční zprostředkování	J	57,8	21,6	36,2	59,0	64,4	56,2
Nemovitosti a pronájem, podnikatelské činnosti	K	159,4	86,4	73,0	55,4	55,3	55,5
Veřejná správa a obrana, povinné soc. zabezpečení	L	145,3	81,8	63,5	43,7	41,9	46,3
Vzdělávání	M	165,2	46,5	118,7	56,6	64,3	54,1
Zdravotní a soc. péče, veterin. činnosti	N	126,1	33,2	92,9	41,5	51,1	38,8
Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	O	71,2	32,8	38,4	38,1	39,6	36,9

Meziodvětvové diference výrazně ovlivňuje profesní a kvalifikační struktura pracujících. Zatímco např. v hlavní třídě 2 KZAM (vědečtí a odborní duševní pracovníci) se vzdělávaly dvě třetiny všech osob (66,5%), ve skupině 1 – vedoucí a řídicí pracovníci téměř polovina pracujících (49,3%) a ve skupině 3 – techničtí, zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci 47,0% a ve skupině 4 - nižší administrativní pracovníci - 36,8%, nedosahuje v ostatních třídách KZAM podíl účastníků alespoň nějaké formy vzdělávání v průběhu celého roku ani čtvrtinu zaměstnaných. Kritická je situace v hl. třídě 6 (kvalifikovaní dělníci v zemědělství a lesnictví – účast 18,0% pracujících) a mezi pomocnými a nekvalifikovanými pracovníky (14,0%). Zarážející je situace v druhé nejčetnější hlavní třídě zaměstnání 7 (řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé a opraváři), ve které se během dvanácti měsíců účastnila vzdělávání pouze pětina (20,8%) všech pracujících. Je zřejmé, že **cílovou skupinou systémem celoživotního vzdělávání se proto musí stát skupina pracujících osob v mladším a středním věku**, jejichž kvalifikace a úroveň znalostí je při současném demografickém vývoji pro rozvoj ekonomiky a společnosti rozhodující.